

CARTA

À LA RENAIXENSA ¹

Sr. D. ANGEL GUIMERÀ.

OLT apreciat senyor meu y benvolgut en las musas; tant agrahit me sento á la seua cordialíssima carta, en est punt rebuda, manifestantme per son compte, y en representació dels demés Srs. Redactors de «LA RENAI-XENSA,» llur reconeixement pe 'l judici que d' eixa proferí dins ma improvisació, (per cert ben malgirbada), feta en la solemnitat que celebrá lo «*Fomento de la Produccion española,*» la vetllada del 17 del corrent mes, que totduna m' afanyo á contextarli, aprofitant uns moments escadu-

¹ Havem rebut l' adjunta carta contestació á una anterior nostra y nos apressurem á publicarla per la grata promesa que conté pera 'l catalanisme. Escusem dir que acceptem ab efusió la galant oferta del eminent professor de nostra Escola de Medicina.

sers que de respiro 'm dona l' imperatiu tragí de la clientela.

Permetim ans de tot ferli present, que rés me dehuen, ni vosté, ni 'ls seus benemerits companys de empresa literaria, pe 'l consabut passatge de mon encomiástich discurs destinat á sintetisar en apinyada toya la luxurianta efflorescencia de Catalunya de mitjant segle ensa. «La Renaixensa» obra de vostés es, no meua; jo unicament me vaig concretá á calificarla y, puig sens mentar son nom, y tant sols per aquellas calificaciones de 'ls meus llabis despresas, tothom va entendre qu' á l' obra de vostés me referia, just es que el mérit regolfi cap á vostés no cap al orador, qual merit queda reduit á haber bosquejat de la dita REVISTA una fidel semblança.

Ja veu, apreciat senyor, que en eix punt tinch, devant lo merit de vostes, tanta rahó com podria tenir un mirall al refusá los elogis qu' una gallarda nina li dirigís, en alabança de sa propia hermosura per l' argent viu del transparent cristall reflectada.

Més aixó es, com se sol dir, pá y mel per l' excés de favor que vostés me dispensan instantme á que 'ls remeti quelcom de ma cullita per las planas de «LA RENAIXENSA» ¡Aixo si que no té perdó de Dèu! ¡Cualsevulla diria que, cansats de ferho bè, volen ara variar un poch publicant produccions meuas!

Obligat la major part del dia á *fè-'l-'home*, parlant en castellá, y no habent tingut en ma vida mes punt de contacte ab las catalanas lletras que 'l poch menys que mathematic, per lo exiguo, del parlament de Presidencia dels Jochs florals de 1872, d'una decissiva influencia, tal volta, en lo subtat revifament literari que després d' aquells anys de sequia s' es notat, mes per cap terme, ni filològica, ni literariament abonat per valdrer á son autor lo titol de catalanista, no 'm sento francament, ab prou pit per dirlos: «Conteu ab mi,» puig temo qu' eix *mi* resultas un *mi bemol*, condemnat á encongir las expansivas armonias que en dó major tots vostés junts entonan.

Un estudi no obstant, me balla fá temps pèl cap, que podria esdevindre molt útil al conreu científich de nostra llengua, y fins no dubto que deixaria esmossats á més de quatre escriptors castellans, d' aquells qu' un cop han negat qu' existim, ja 's quedan tan tranquils crehientnos á la fossa. Refereschme á una formal FONETICA COMPARADA DE CASTELLÁ Y CATALÁ, prenent per norma, com á terme absolut, la fonética russa, ó sia, la mes rica avuy-per-vuy de las llenguas europeas, baix lo concepte acústich.

Si un tal tema 'ls escau; si vostés, que tant á fons coneixen l' estat actual de conreu de nostra llengua, trovan novetat en ma idea, si poguessen, en cas afirmatiu, tindre á ma una sola mostra tipogràfica d' Alfabet rus, y si Deu vol y quant *la humanidad doliente* m' ho permeti, ab molt gust redactaré, dedicantlo á «LA RENAIXENSA» un article ó dos sobre l' expressat asunto.

Entretant y per demostrarli que quant se tracta de dar un cop de má á la saca d' un company per ajudarlo á carregársela á las espatllas, si se dir «no puch,» no puch dir en cambi «no vull,» m' atrevesch á remétrerli y dedicarli, l' adjunt aixarrehit *Soneto*, en loor del Travall, que nits passadas, mogut pe 'ls triunfos dels nostres productors, y encar que aclaparat de son, vaig gargotejar, lo-grant deixondarme per estudiar un rato ans d' anarmen al llit, qu' era mon objecte.

Y ara sols me resta dirli, que tant vosté com tots los redactors de «LA RENAIXENSA,» trovaran sempre un bon company y amich en la desvalguda persona d' en

JOSEPH DE LETAMENDI.

20 janer de 1878.

GRANS EXEMPLES

I

LA RENAIXENSA DE IRLANDA

Srs. Directors de LA RENAIXENSA.

EUS aquí, amichs meus, eixas fullas de apuntacions que en estonas de il·lusió vaig traure de mas lectures, lectures fetas pera convèncerme de que no seria un fet exòtich en la historia del mon lo pervenir que desitjava per la nostra patria. ¿Somio, ó sent mon cor los síntomas precursors y confosos de la realitat que ha de esser algun dia?

Si m' anticipo als temps, ó si es finida per sempre la esperansa de que tornin catalans á trepitjar aquesta terra que encara avuy porta 'l nom de Catalunya... tant se val; mas apuntacions serán per la vostra hermosa Revista un article mes, que senzillament ve á mostrarvos ab exemples positius y vivents que hi ha quelcom que forma la

naturalesa constant dels pobles, nascuda ab la rassa y educada ab la historia, y que al violentar voluntariament ó forçada aquesta naturalesa, es obrir la caixa de totas las malalties políticas.

Sempre mes vostre.

J. PELLA Y FORGAS.

CARACTER DE LA RENAIXENSA DE IRLANDA.

HISTORIA DE LA DOMINACIÓ INGLESA.

Com mes s' estudia la historia de la agitació de Irlanda en aquest sicle, altre tant un hom se convens que la causa fonamental del moviment es una qüestió de rassa; qüestió de rassa promoguda pel despotisme de Inglaterra y enverinada per antagonismes religiosos.

Que aquestos antagonismes han sigut motiu ó excusa de las mes erradas opinions sobre 'l veritable caràcter de la agitació del poble irlandés, no cal sino llegir lo que han escrit autors, mes ó menys jacobins, pera creure que 's tractava de un poble degradat y fanàtic, fortaleza de la monarquía y del «papisme;» y no cal també sino fullejar las obras de certs escriptors catòlics, per qui Irlanda agitada es sols la filla del catolicisme combatent ab tota l' heroicitat dels martyrs per la fe de la esglesia romana.

No es aixó. La mateixa qüestió religiosa en la «illa dels Sants» en la «Verda Erin» comensa per estar subordinada á la allí sempre qüestió principal, la de rassa. Cada volta que 'm ve á las mans algun treball inspirat ab ideyas preconcebudas per aquell estil, y es mes sovint que no plou puix es criteri molt admés en aquest punt, recordo aquella bellíssima plana escrita per un historiador

eminent de aquest sicle, lord Macaulay. ¹ «La Reforma, »diu, va esser una revolució moral al mateix temps que »ho era nacional, va esser no sols una revolució dels laïchs »contra 'ls clergues, sino de totes las branques de la gran »rassa germànica contra la dominació extranjera. Hi ha ab »aixó una circumstancia que diu molt, ço es: que en cap so- »cietat un xich important que no parlás la llengua teutó- »nica va convertirse al protestantisme y que per tot arreu »hont se parlava un idioma derivat de la antigua llengua »de Roma ha prevaescut la religió de la Roma moderna. »En aquest punt prengué una direcció ben particular lo »patriotisme dels irlandesos: feren objecte de llur odi á »Inglaterra en lloch de Roma, tota vegada que no 'ls »mancavan rahons pera aborrrir als sobirans inglesos que, »com Enrich VIII é Isabel habian sigut los capdills del »gran cisma. Juntá en son cor la rassa vensuda, insepa- »rablement l'entussiasme religiós ab l'entussiasme nacio- »nal, durant la lluyta estéril que sostingueren duas gene- »racions de prínceps milesians contra la dinastía dels »Tudors. La flama de la antiga rencunia del celta contra »l'sajó se revifá ab la nova disputa del papisme y 'l pro- »testantisme.» Mes que aixó, ho prova 'l ser la lluyta entre Irlanda é Inglaterra ben anterior á la Reforma, y á mes, l'exemple de avuy en dia en que darrera de la emancipació dels católichs s'ha format un gran partit en que hi figuran gents de tota procedencia religiosa y que per unich fi se proposa la independencia legislativa, la autonomia de Irlanda.

Es la rassa que pobla la Inglaterra y gayre bé tota la Escocia, de procedencia sajona y normanda. Dominadora y de aspres costums, individualista y aferrada á sas tradicions fou la primera, y avassalladora, absorvent y egoista la segona; semblants totes duas formaren lo fonament del caracter inglés; ayment de sas tradicionals lleys y cos-

¹ Edició francesa de sa historia de Inglaterra. Paris 1866, t. I, cap. I, pág. 60. Vejas també 'l cap. VI, t. II.

tums, pero dominador, interessat, més volent las llibertats per propi egoisme que per generós impuls del ànima. Los sajons conquistan la Gran Bretanya y despullan de tota llur propietat y oprimeixen als indígenas; los normands trauhen als sajons del seu domini y ¿qué 'us diré? no cal més que recordar las tristas pàginas de la historia del sicle XI pera esgarriarse ab aquell bárbare excés de despotisme, que pera oprobi de la humanitat ha descrit la má mestre del gran historiador Trierry: recordéu aquella mena de conquistar un poble absorvintlo, fonentlo del tot ab l'altra, no ja prenentli 'ls seus drets polítichs sino fins la propietat del sol del seu territori; recordéu aquell célebre llibre dit del Judici Final, dels normands, y compendréu llavors per qué una renglera de crims é injusticias y una confiscació general, com feyan los conquistadors de la antiguitat, forman de Irlanda no sols una nació *presa* sino *confiscada*, ó en térmens no tant fins, com diu un escriptor modern, una nació *robada*.

Per sa desgracia, la població de la Irlanda es de origen celta ab totes las virtuts y defectes de aquesta rassa. En sa bandera verda té estampada una arpa, emblema de la poesia y de la música, de que per temps antich foren los irlandesos lo primer poble de la terra; mostra aixó ja desseguida, que es un poble de imaginació, franch, noble y enemich de tota ideya d'unitat que es la mort, bo pera arribar fins al martiri y al heroisme per la causa de la seva dignitat, que per la veu de O'Connell ha dit «que era la causa de tota la humanitat en calsevol cantó de la terra en que la opressió's practique.»

Una centuria feya que 'ls normands eran senyors de Inglaterra quan un traydor feu desembarcar á Irlanda 'ls primers soldats de Enrich II. Pròmpte pero incompleta conquesta, seguida de algunas revoltes y un tractat entre Enrich II y O'Connor, qui pretenia pactar en nom de tota la Irlanda, foren los principals fets de la invasió. Per molt de temps los conquistadors hagueren de contentarse ab una petita encontrada ben aparellada de fortifica-

cions y empalissadas, *The Pale*, colonia militar que 'ls irlandesos ni dins de son fortificat reclos en pau deixavan. Pero las discordias de la Irlanda feyan que no pogués foragitar de una vegada à sos opresors; sols quan un pretendent com Eduard Bruce germá del libertador d' Escocia en 1313, se presentava, la causa de la independència prenia unitat y forsa, y quan s' encenia aquella guerra civil dita de las dos rosas, los irlandesos la prenian per pretest pera treballar per llur independència. Al venir la Reforma es quan se completa la dominació inglesa; pocas setmanas avans de la mort d' Isabel, Mountjoy la deixa llesta, y era després de quatrecent anys que comensat s' havia; tant que bo y totas las revolts de O'Neill, O'Donnell y 'l comte de Tyrone, primers héroes de la independència 'ls derrers descendents dels reys irlandesos anaren á besar la mà de Jaume I en son palau de Whitehall.

Y veus aquí en quatre mots com fou presa Irlanda. La historia de com ha sigut dominada ó robada es lo camí de un calvari. Enrich II repartí entre 'ls seus barons inglesos la propietat de las terras irlandesas. Una lley de Eduard II va permetre á tot senyor inglés rompre 'l testament de sos vassalls irlandesos disposant ell de llurs bens ó quedantsels. Lo govern d' Enrich IV prohibí la emigració de la Irlanda. Tot marxant inglés que negociá ab irlandesos era punit com un criminal, y fins qualsevol inglés que ab ells fos trobat en conversa era considerat espía y enemich del rey. Eduard IV, entre otras cosas, disposá que tot inglés casat ab irlandesa quedava vassall esclau en bens y persona, disposició relativament suau comparada ab aquella estranya lley d' Enrich IV del any 1447, que considerava com «enemich irlandés» y per lo tant era penat á mort, tot home que 's deixás creixer los bigotis! Vingué la Reforma á enverinar encara més lo despotisme.

Drogheda y Wexford vegeren tota llur guarnició y població degolladas per los soldats de Cromwell; lo general Jonnes feu fusellar de una sola vegada 4,000 presoners

irlandesos. Aufegadas aixís ab mars de sanch las rebelions, comeusava llavors sens pietat la confiscació de las terras; la reyna Isabel ne confiscá 600,000 acres, Jamme I dos milions, y son govern, al voler fer un nou catastre, va trobar que gayre bé tot lo territori de la Irlanda era de la corona y que tot lo Connaught debia incorporarse; set milions de acres se confiscaren durant las guerras de la república y més de un milió als comensaments del regnat de Guillem III; la població catòlica quedava no més que ab la quinzena part y la més dolenta del territori y la que havia escapat del degollament fou enviada á América ó arreconada com un miserable remat cap al Connaught al crit de ¡cap al Connaught ó al infern!

Prou: Tot aquest sagnant despotisme no es tant malehit com lo que vingué després de la cayguda dels Estuarts, que, mal per mal, era despotisme franch y obert, tenia quelcom de incivilisat y primitiu, y aixís no necessitava disfressarse ab lo trajo de la legalitat y de la justicia, com lo que de llavors en avant inventaren los advocats y lleigistas; despotisme á la *moderna* que tendeix á dominar los pobles encallantlos en la fanguera dels vicis, ó poch á poch arreballantlos de sas entranyas tots sos elements històrichs y de rassa, sa llengua, sas costums, sa dignitat, fins son trajo y fesomia.

Res de estrepitosas y terribles represalias, que aixó fan ressonar més del que convé 'ls crits de la víctima; las lleys, y las lleys penals, *Penals laws*; veus aquí 'l sistema que comensá ab lo segle XVIII. Res aparentment polítich, pero en cambi tot contra la organisació de la familia y la propietat que en Irlanda, com per tot, es fonament del esperit nacional. Comensant perque cap catòlich podia adquirir propietats immobles, (1703) que si era arrendatayre no durás son contracte més de 30 anys, y que pagás per arrendament al menys los dos tersos dels fruyts; que no pogués tenir cavalls més valent de 5 lliuras esterlinas, y que si era industrial no pogués tenir més de dos aprenents; que no fos permesa la exportació de bestiar (1663

y 1666) ni tant sols llanas (1697) acabaren per comprendre com se destruhia la propietat industrial y agrícola. Ara, de com se matava la familia, sols vos diré y ique ho recordin los catalans que son prou estúpits pera defendre lo sistema castellá y francés de la divisió forcosa de la herencia! lo govern inglés pera empobrir als irlandesos y, com diu Burke, pera que las petitas familias que no podian aixecarse per la industria ni per la inteligencia, se vejan privadas de servir cap propietat, posá la obligació de dividir la herencia en parts iguals; sistema no admés ni per la Inglaterra ni pels Estats Units d'América. ¹ No ha exagerat Burke dihent de aquest sistema «que era una »máquina de un enginy may vist y de un treball acabat, »molt més bona per la opressió, per l'empobriment d' »un poble y l'enviliment en sa persona de la naturalesa »humana, que tot lo que jamay haja produhit la perversi- »tat del home.»

Pero diuhen los escriptors unitaris á la escola francesa. ² «Tres sicles de opressio no han pas dominat la Irlanda y 60 anys de llibertat no la han pas unida á Inglaterra.» ¿Com aquest poble encara se revolta, disfrutant de las *benedictions* de la llibertat inglesa? Es que eternament ha de dur en lo front la estigma de *rebelde*?

Deixant de dir que aquest estigma sempre sol ser lo calificatiu dels *pobles virils y dignes*, y deixant també que

¹ J. DE LASTEYRIE. *Revue des deux mondes* 15 Setembre 1860 y 15 Novembre 1865. BLOK. *Dictionnaire de la politique* article Irlande.

² Los antichs legisladors que com Licurgo manaren lo forsós partiment de la herencia, volian combatre l'luxo; la disposició d'Inglaterra era per rompre la tradició nacional servada en las familias. Avuy per sort aquesta lley está en desús, com també la vella costum irlandesa *gavelkind*, de fer parts iguals de la herencia intestada, ho diu LE PLAY. *La Reforme sociale en France deduite de l'observation comparée des peuples européens* tom. 1, pág. 119 y II, pág. 158. Paris 1864. Per la historia de la opressió de la Irlanda vejas la gran obra de PERRAUD *Etudes sur l'Irlande Contemporaine*, 2 tom. de 534 y 605 pág. en 4. Paris 1862. HAVERTY *Hirtory of Ireland*, Dublin 1860, y l'curiós llibre traduit en diferents idiomas del Baró de Haulleville, la edició castellana que s'ha publicat á Barcelona ab lo titol *Porvenir de los pueblos católicos*. Imprenta barcelonesa 1877 un tomo en 8.º de 279 páginas.

la llibertat inglesa no es un menjar que de segur haja de fer profit á la Irlanda ni la condició de sa felicitat, debém dir que no es pas cert hajan passat los 69 anys de llibertat que s' diuhen, ni que avuy abdós pobles estigan ab iguals beneficis. Vejas sino l' estat de siti en que per un seguit está subjecte la Irlanda ¹ vejas las ridiculas disposicions sobre l' registre de armas, vejas lo violament de la correspondencia privada, segeixes las sessions del parlament britanich pera trobar que las lleys pera la Irlanda se arreglan depressa y corrents en una sola proposició al fi de la legislatura, vajan á las reunions dels jurats y tribuns pera veure com se trampeja la ley en contra 'ls catolichs, la condició del poble, y per ultim que pregunten als infants irlandesos, pels seus estudis, pels seus mestres, que fullejen los llibres de lectura y que escolten fins quan al eixir de la escola resan, y ab bona fé fortment se enu-
 jará tot fill de un poble libre. ²

LAS REVOLUCIONS

DE NORT-AMÉRICA Y FRANSA. — LA UNIÓN LLEGISLATIVA. —
 O'CONNELL.

Al rompre la insurrecció nort-americana l' any 1776 comensá la renaixença de la Irlanda y la reconquesta de

¹ La ley marcial sospenent l' *habeas corpus* y otras llibertats l' any 1800, seguí pel 1801, despres pel 1804, reemplassada per una altra ley marcial pel 1807, que durá fins pel 1810, renovada pel 1814 continuá pel 1815 fins lo 1817, torná á esser posada pel 1822 fins lo 1825 restablerta pel 1833 durant fins lo 1839. Una altra ley marcial del any 1848 durá fins lo 1855. Per la fam de 1860 lo Parlament enviaba una nova ley marcial per tota contesta al poble afamat de la Irlanda.

² De las 14 obras elementals de las escuelas públicas 13 son compostas per inglesos y escosesos. Una, pels noys mes grandets, es un volum de 408 págs. que tracta de ciencia, historia y literatura; tota la historia de Irlanda está en estas ratllas: «Vers la fi del sicle xii Enrich II d' Inglaterra » invadeix per primera volta la Irlanda, y obté l' homenatge dels reys irlandesos. » La geografia de las escuelas sols diu: «Al Est de Irlanda hi ha » Inglaterra hont hi viu la reyna; molts dels habitants de la Irlanda son » nats á Inglaterra; parlém una mateixa llengua y formém una mateixa » nació. » De un llibre de literatura foren tretas duas poesías per massa nacionals. En fi ab un himne—oració que 's canta en las escuelas, los noys

sa autonomia. Tenint guerra llavors lo govern britanich ab la América del Nort, Fransa y Espanya, va traure sas tropas de la Irlanda. Desseguida un gran alsament nacional posá á las armas á 60,000 irlandesos y obligaren (1782) á revocar la lley que posava sota l' parlament de Lóndres lo poder legislatiu del parlament de Dublin. Aixó fou l' exemple de América y la obra de las societats que adhuc en temps de la mes gran repressió aguantaren encés lo foch de la patria y en los derrers temps tenian la terra de Irlanda en la mes fonda agitació ¹ En aquest punt esclatá la revolució francesa. Pels camps de la Verda Erin resonaren las frenéticas estrofas de *la Marsellesa*, y s' presentá l' sabi llegista Wolf-Tone y fundá la gran asociació dels *Irlandesos units* (1792) composta per un igual de catolichs y protestants. Inglaterra espahordida cuitá á fer concessions, com la de que 'ls catolichs poguessen entrar en la magistratura y tinguessen vot electoral. Mes no s' va aturar per aixó la torrentada revolucionaria y 'ls insurgents declararen que volian la separació total entre la Irlanda y la Inglaterra. Prompte la insurrecció fou grandiosa y obligá als protestants á fer una contra asociació ab lo nom de *orangistas*, y al govern britanich á desembarcar un gros exercit. Enviat pel Directori secret de Dublin, Wolf-Tone se n' va anar á Paris pera venir acompanyat de 100,000 republicans francesos estenent en l' ayre una bandera que tenia pintada al mitj de ella una arpa ab las paraulas *Erin go bragh* (sempre Irlanda ó visca Irlanda.) Una fortuna de temps va esbargir los vaixells de la expedició de 1796 y una desfeta en la

irlandesos donan gracias á Deu de haber nascut «bons minyons inglesos!»

—PERRAUD. *Et. sur l' Ir.*

Si aixó mou á algun curiós á repassar las obras de text, de Espanya, veurá en aquest punt... tot lo que fa per Catalunya.

¹ Encara avuy en las conversas á la vora de la llar se contan per Irlanda los grans fets de la societat dels *White-boys* (fills blanchs), la dels *Hearts of oak* (cors de roure) y *Hearts of steel* (cors de ferro) Los uns no pagavan los arrendaments, altres assassinaban los oficials inglesos, altres prenian de bella nit als propietaris mes opressors, feyanlos fer un llarch camí y 'ls enterraban fins al coll en un forat y drets, etc., etc. FLEURY. *Historia de Inglaterra*, ed. castellana, cap. XXXIV.

que guanyaren los inglesos va matar la de 1798, en la que, fet presoner, Wolf-Tone morí en la forca.

Llavors sense res que tèmere lo govern britànic y aprofitant l'estaborniment en que per tants desastres estava Irlanda, determiná suprimirli fins sas derrerass llibertats, com era son parlament nacional. Pera donar un aspecte legal á la supressió no hagué de fer mes que comprar los diputats del parlament irlandés, gayre bé tots protestants.¹ Al presentarse la proposició, va aixecarse y ab veu retrunyidora O'Donnell diputat de la minoria cridá. —«Jo demano que la cremin! — Si, va dir un altre, que per la ma del butxí sia cremada!» — Protestas estérils: una majoria de 118 vots contra 73 consumá despres de 631 anys de lluyta (1169 á 1800) la *Unió* de la Inglaterra y de la Irlanda.

Fora la unió! va esser desde aquell dia 'l crit dels patriotas, y al cap de tres anys ja enredavan una grossa conspiració ajudats per Napoleon I y comandants pel noble y jove Robert Emmet, interessant y hermosa figura que ab condol veu l'historiador pujar los esglaons del patíbul.²

Vint anys de quietut passen llavors per la Irlanda com precursors de la aparició de un geni predestinat á conduir per altres camins que no fossen per camps de batalla, la causa irlandesa; vint anys en que la Irlanda pensés serenament en la gran errada que habia feta en contestar sempre á la opressió inglesa llensantse á las armas, errada tan mes grossa desde 'l dia que Inglaterra va comensar lo despotisme que podriam dir legal, ja que fou ab las lleys penals. Pera esta nova tendencia no 's calia pas un general, sino un jurisconsult, que ab tanta manya sapigués portarse ab lo govern com ab lo poble, que agités aquets pera espantar aquell, ab tanta trassa, que la sublevació á punt de rompre desapareixés quant

¹ Fins son conegudas y probadas las qualitats de diners que en compensació s' entregaren. Vejas G. BEAUMONT *L' Irlande sociale politique et religieuse* II tom en 8.e Paris 1863 (7.e edició) tom. I pág. 201. FLEURY cap. XXXIV.

² BEAUMONT, tom. I, pág. 203.

fos convenient, y aixis segur de la confiansa dels irlandesos, de una en una, ab activitat y fermesa aprofitant tota mena de ocasions reconquistás las llibertats perdudas. Aquest fou Daniel O'Connell.

Com sa familia era católica, en sa juventut va estudiar fora de la gran Bretanya, retornant en los dias en que s'extenia per tota Irlanda la influencia de la gran associació de emancipació dels catolichs. Ben aviat la seva iniciativa y la febre de treballar que 'l movia, feulo passar devant dels capitosos de la associació, de la que va serne 'l mestre y per ella l' arbitre de tota la Irlanda, aytal que com diu Beaumont potser no 's trobaria un sol exemple de un home que fes lo que volgués, sens la forsa, de una nació de mes de set milions de habitants, sino vejau los homens que desde César á Napoleon per llur geni ó virtut han dominat als pobles; ¿Quin es lo secret de semblant prodigi? Está en lo caracter de la Irlanda, que ab sas inmensas miseries, la seva gent rústega, animada de pasions homogeneas, presentava la terra millor del mon pera criar la grandesa de un sol home, y está també en lo moment històrich lo mes just y disposat pera sa vinguda.

Al arribar l' any 1828, creu O' Connell ser la hora de una gran resolució á pendre. Se tractava de que 'ls catolichs tinguessen lloch en lo parlament y en los oficis publichs. O' Connell se presenta als electors del comtat de Clare dientlos «La lley vos prohibeix enviar un católich al Parlament, donchs bé! jo so católich! nomenaume!» Pero mes difícil era ser elegit que entrar en la Cámara: pera esser elector calia pagar contribució y com tots los richs eran protestants y cuasi be tots los católichs eran pobres, los únichs electors eran los arrendatayres entregats á la discreció del propietari protestant. Aquestos arrendatayres no tenen fet cap contracte, aixis es que sense mes ni mes se 'ls hi pot traure la terra. Ara be, aquesta expulsió ó com alli diuen *evicció* es ben be la ruina, puix no hi ha indemnissació per las millors fetas: pelada reberen la terra habenthi de edificar llur casa que 'l dia de la expulsió 'ls hi enderrocan. Aquesta es la feyna que té la *crow-*

bar-brigade. Y aixó sovinteja: en proba que del 1841 al 1851 aixis s' han destruït 282,000 cases y no mes en lo 1849 quedaren sense domicili 50,000 famílies. Veus aquí com cada vot á favor de un catòlich (la votació no es secreta) sol esser la miseria de una casa.

Quan O' Connell se presentá als electors de Clare no's pot dir la agitació, la lluyta entre 'l partit oficial, l' exercit, la riquesa y la gent pobre ab la associació. O' Connell elegit per una inmensa majoria se 'l vejé voltat de 60,000 homens que ab mostra de victoria tots duyan branques de arbres en llurs mans; callaren tots y demunt de ells feu ohir l' agitador sa veu potentia—«Los homens de Clare digué, be saben que la llibertat te sos fonaments en la relligió, y si han guanyat es porque la veu que per la patria »s' aixeca, abans per la oració al Senyor fou aixecada. »Ressonan ara las cançons de llibertat en nostras estesas »planuras, travessan los valls descompassan las colladas, »murmuran en las onas dels rius y dels torrents, y una »veu retronadora va repetint per tots los cantons de nos- »tras montanyas: ¡Irlanda es lliure!»¹

Si la elecció de O' Connell podia esser anulada pel Parlament, la situació de Europa ab lo gran augment del periodisme no comportava que Inglaterra s' esposés á una indignació general, y de segur á una nova guerra civil. Aixis, si 'us plau per forsa, lo bill de emancipació dels catòlics fou presentat á la sanció reyal als 13 de Abril de 1829. La grandesa del célebre Robert Peel fou en aquest punt mes per sa prudencia que per son esperit de justicia.²

Haguda la emancipació, O' Connell dirigí desseguida l' moviment autonomista de sa terra vers un altre objetiu: aquest fou lo *rapeal union* ó sia la abolició de la unió legislativa ab Inglaterra, fundantse una molt poderosa associació per est objecte: De la historia de esta associació n' hi ha per escriure un gran llibre. L' any 1843 arriba á esser formidable, posa la primera pedra del edifici que en

¹ HAULLEVILLE, *Porvenir de los pueblos católicos*, pág. 69 á 92.

² Ho diuhen sas mateixas memorias PERRAUD, *Etud. sur l' Ir*, tom. I, llib. I.

son dia haja de servir pel parlament irlandés, fins alcan-
sa que 'l consell municipal de Dublin acordi per majoria
demanar la abolició de la unió, pero mes que tot, sap
aplegar aquells *meetings monstres* de quatre ó cinch cen-
tas mil personas. En un de aquestos inmensos aplechs
(sempre pacífichs) se havia pensat en que el poble irlandés
decretás que ell sol te 'l poder de ferse sas lleys, quan, ve-
'us aqui que 'l govern británich prohibí l' aplech conside-
rantlo ilegal y comensá un procés contra O'Connell. Con-
denat pel tribunal de Dublin, la seva causa passá en ape-
lació al de Westminster, ahont la cámara dels lords
reunida en tribunal de justicia debia examinar tant sols
si en la sentència s' havian infringidas las lleys ó 'ls
procediments. Rebé la Cámara l' parer dels advocats con-
sultors y, tots mancos un opinaren que O' Connell havia
sigut ben condemnat; després de aixó 'ls jurisconsults se
retiraren. Segons costum foren nomenats per entendre de
la causa los lords antichs magistrats; cinch se trobaren
serho ¿Que debia succehir si los jurisconsults habian
opinat per la condemnaió, y la majoria de la Cámara era
contra O' Connell? Dins de una altra nació lo resultat era
segur, no á Inglaterra. Lo dia 3o de Maig de 1845 O'
Connell se presentaba devant del tribunal, com podria
ferho l' actor de mes talent: calmós y ab ayre com de
despreci: al entrar á la sala acompanyat de son fill, de
O' Brien y Blake s' ohí un repicament de mans y,
Mr. Berton, qui debia llegirli la sentència va esclafir en
plor sens poder contenirse. Al cap de poch dias la Cá-
mara inglesa rebia elogis de tota Europa per la absolució
de O' Connell. ¹

¹ FLEURY. BEAUMONT, *L' Irlande* apendix á la 7.ª edició. Després del
procés, O'Connell acceptá la ideya de que en lloch de demanar lo *repeal*,
senzill, se adoptás com á programa del moviment un sistema de *unió fe-*
derativa, per axó s' oferiren en públich certámen tres bons premis pels
millors estudis pera ben marcar quinas institucions necessitaria lo *repeal*,
inspirántse 'ls autors en los exemples de *governos federatius* com Suecia y
Noruega, etc.

LA JOVE IRLANDA.—

1848.—LA «TENANT-RIGHT.»—LOS FENIANS

Algun temps abans de la mort de O' Connell, y era allà als voltants del any 1844, la gran Associació del *Repeal* perdut havia son caracter y gran nombre y la flor dels seus associats; aquets á qui comandavan Smith O' Brien y John Mitchell constituiren ab lo nom de *La jove Irlanda* un partit nou, que en los seus orígens no sostingué pas obertament una política de intrasigència y revolta, tota vegada que aprovavan las *Resolucions de pau*, aquell acte en lo cual l' antich capdill declarava que cap circumstancia podia autorisar á una nació á pendre las armas. Mes lo cert es, que bo y sas declaracions pacíficas los partidaris de *La jove Irlanda* tenian en son cor la impaciencia y l' esperit belich, aixis que no trigá gayre á apareixer una associació separada ab lo nom de *confederació Irlandesa*, restant empero una gran colla de patriotas y tot l' estament eclesiástich en la antigua bandera glorificada per O' Connell. Ben aviat la mateixa *Confederació Irlandesa* se dividí en partidaris radicals, desitjants una próxima sublevació, y amichs del renaixement pacífich. En aquest punt estavan quan esclatá la revolució europea de 1848; trontollaren llavors tots los tronos, s' alsaren barricadas en moltes capitals, la cridoria revolucionaria arribá fins á Irlanda, radicals y conservadors emportats llavors com per un desvari correran á las armas plens de entusiasme. O' Brien va esser l' héroe malaventurat de aquesta revolta. ¹

¹ O'Brien era fill de un aristócrata protestant descendent de la familia reyal irlandesa. Habent anat á París y 'l govern provisional de 1848, habentlo pagat no mes que ab paraulas va convocar una convenció nacional de 300 membres á Dublin: aixó motivá la sublevació. Sens esperansa de vènerse redorsá vers las montanyas del Oest, ahont á Bellingarny, capitanejant alguns cents pagesos, va esser derrotat als 29 de Juliol de 1848. VAPEREAU, *Dictionnaire Universel des contemporains*, 2.ª ed. 1861.

Com que perderen, la Irlanda defallí llavors sens esperansa. De tots aquells ardits capitans de *La jove Irlanda* sols un restava viu, trist y concirós preguntantse ¿y ara que farém? Convensut de la ineficacia, Duffi, que aixís se deya, establí la societat dels «*Tenant-Right*» com si diguesem *dels censatayres*, ab l'intent de revifar la flama del patriotisme ab la excusa dels interessos materials. Los 30 ó 40 diputats que la societat enviá al parlament se vengueren al govern. La decepció dugué l' defalliment altra vegada y res patriótich tingué vida fins á la vinguda del fenianisme.

¿Que cosa es *Fenianisme*?

Diuhen pervé 'l nom de *Fioon*, antich y famosissim capitá de milicias de Leinster, ó dels *Fenii* que de Finlandia vingueren á establirse al mitjdia de Irlanda ¹ ó segons altres de una tradició fabulosa sostinguda en lo desé sicle per un glosador de las lleys irlandesas, qui fa descendre als irlandesos de *Feinius* rey de Fenicia espós de Scotia filla de Farahon, y per aquesta banda 'ls noms de Feini Scotts y pot esser de Fenians ²

Sabut lo nom ara no cal que escriptors inglesos pretingan desfigurar las causas vitals del fenianisme, ni menys que autors de Fransa, centralisadors y cesaristas, fassian del fenianisme un enigma inesplicable.

M. Bright digué un dia, que lleys dolentas y una política plena de deplorables erradas habian fet de Irlanda la terra de las injusticias y de la miseria. La estadística consignava per altra part que Irlanda era un dels pahissos mes poblats de la Europa. La historia de acort ab la economia ensenya que en un poble en que aquells dos factors, miseria y població, se reuneixen, la emigració es gran é inevitable, mes tractantse de un poble de rassa celta la mes

¹ *Le férianisme et les griefs de l' Irlande* per J. M. Gardet en la Revista *Le Correspondant* de febrer de 1867: lo mateix autor en la *Revue Britannique*, tom. V de 1865.

² *Les origines du fenianisme* per J. de Lasteyrie en la *Revue de deux-Mondes*, 15 Novembre de 1865.

colonisadora de totes. De l'any 1800 a 1840 s'espatriaren mitj milió d'irlandesos: la esgarriadora fam de 1847 y 1848, las bárbaras expulsions de molts pobres arrendatayres de terras (y aixó fora molt llarch de comptar) augmentaren aquell veritable escolament de la emigració vers l'any 1851. Cada primavera l'millor jovent de la terra se'n anava; en mancos de 10 anys lo foch de 280,000 llars va apagarshi per sempre, y vingueren a baix parets y tauladas quedant pilons de runas en las campinyas desertas. Prou se'ls vegé partir als pobres desterrats de un en un, jaquint, los brassos de llurs parents esclafint en plors y anantsen; los uns en concirós silenci, los altres expressant tot son dolor y ab tot l'apassionament de llur rassa. Omplian los molls dels ports de Cork, Galvay y de Liverpool. «En aquesta gran metròpoli de Inglaterra marítima, diu un escriptor abans citat, i jo he vist passar la seva trista colla fent via cap als vaixells que debian emportarsels, jo'ls he sentits quan tot mirant la costa, lo brugit roncant de las onadas se barregava ab llurs lamentacions y singlots». Empero molts fills de Inglaterra miravan impassibles aquellas conmovedoras escenas, no poch publicistas estavan gojosos de veure que se'n duyan ben lluny a un poble torbulent, sempre rebelde dins de Inglaterra. Ah! ben aviat habian de sentirse'ls efectes de consemblant escandol.

La emigració gayre be tota va parar als Estats-Units y lo element irlandés en aquella gran república va esser potent desseguida, manifestantse tant bon punt los exercits federals se retiraren finida la guerra dels estats del Nort ab los del Sut. Ja desde 1863 la societat dels fenians, organizada en los Estats Units, va fer saber al mon sos propositos. Aquestos, en resumen, eran los principis autonomistas de O'Connell, malmesos per la influencia nort-americana y per la ideya comunista y socialista: principis

¹ Gardet. *Le fen. Corresp.* feb. 1867. En tot l'any 1866 s' embarcaren a Liverpool 80,000 irlandesos.

autonomistas duts fins al punt de constituir una república irlandesa, sense aristocràcia ni clerergia tant si eran catòlicas com protestants ¹ «Jo declaro devant de Deu (de- »ya lo jurament dels fenians) que abjuro tot compromís de »fidelitat y sumisió á la reina de Inglaterra, y prometo de »fer tots mos esforços per establir á Irlanda una república »una é independenta. etc.» ² Va dirse que la societat dels fenians repartia l' or á paladas á totes las lógias masónicas y altres societats del mon que combatessen la dominació inglesa. Se feu públich que 'ls fenians aplegats á Chicago als 26 Desembre de 1864 aprobat havian una moció per tant que 'l govern nort-americá devia declarar la guerra al enemich comú de América é Irlanda; que deu mil filibusteros vindrian á fer un desembarch; que la societat «República Irlandesa» de América tenia mes de 250,000 socis, govern constituït, ministeris y paper moneda (ab la imatge de Irlanda, desvenenant la espasa y alsantse entre las figuras de Robert Emmet y Lincoln); y tot aixó era ben cert pero no devia 'l Parlament de la Gran Bretanya esparverarse. Los fenians eran impotents á dins de Irlanda.

¿Preguntarém perquè aquest moviment fou menys poderós que 'ls que precedit l' havian? Preguntarém perquè tingué una mena de fi tan pobre, tan trágico-burlesca, segons calificatiu dels periódichs de Europa?

La majoria dels fenians eran irlandesos per sa naixensa, eran patriotas per llur odi contra Inglaterra, y si en aquest punt bona rahó tenia M. Monsell quant devant del Parlament británich remembrava en 1867 que ab la travessia del Atlántich no s' mudava pas lo cor dels irlandesos ³—*Cœlum no animam mutant qui trans mae currunt*—pel demés no era pas cert aquest axioma: los irlandesos de América habian après á esser lliure pensadors, á esser republicans y socialistas, y poch que res de aixó se aco-

¹ Vejas la *Revue Britanique*, Octubre de 1865.

² Gardet, article citat.

³ Vejas son discours á *Le Correspondant* de Octubre de 1867.

modava per l' Irlanda; poble que viu y 's remou dins dels elements històrichs y naturals que li son propis, que donan fesomía á sa legislació y caracter general, que treballa per restaurar una llibertat que no es igual á la de cap mes poble, ni molt menys á la llibertat cosmopolita y nivelladora ab que s' inspirava 'l fenianisme.

La seva desfeta fou la tercera prova de que segons O'Connell no es la revolució 'l camí del deslliurament de Irlanda, y encara podriam afegir dels pobles tots que glateixan per llur autonómia; fou la tercera prova hem dit y la mes dolorosa putx finí ab ella, tota societat, tota veu y propaganda. Y escribia llavors un del *Bardos* irlandesos:—«¿La historia de Irlanda combatent per sa llibertat haurá de clóurers? La lluyta ab las armas será per sempre mes sens esperansa, y la lluyta pacífica será menyspreada?»

M. BUTT.

UNIÓN DE PROTESTANTS Y CATÓLICHES.—L' «HOME-RULE.»

A derrerías del any 1865 lo govern británich ficava en las tristas calabroas de las presons de Richmond als caps de colla del Fenianisme. Aquestos y llurs amichs hagueren de pensar á qui encarregarian llur defensa. No mancaren pas, com sempre, advocats ambiciosos y sens altre saber que l' atreviment, que s' oferiren desseguida, ab la il·lusió de presentarse á figurar en un assumpto que tan prometia, mes los procesats necessitavan un gran defensor de tant talent com carácter y primer que tot, de una abnegació completa y de un desinterés fins al punt de esposarse á grans treballs sens tal volta pensar may en cobrar honoraris. ¿Qui podia ferho en aquell temps en que eran morts los nobles defensors de 1843 y 1848? Sols un: Isaach Butt.

En sa juvenesa Butt habia sigut la esperansa dels protestants conservadors. O'Connell va preveure y predir

que Butt seria un dels mes fermes autonomistas de Irlanda. Per la seua desgracia habia perdut sa independencia d'esperit fentse del partit dels Torys y era per ells diputat en lo Parlament, y per ells emportat á la agitació parlamentaria y la vida de Lóndres; aixó feu que son despaig de advocat quedás desert y per ser de un caràcter digne y desinteressat, no va traure de la política, com molts de altres, fortuna ni oficis, sino dissipació y deutes. S' havia arreconat á la vida privada, y molt retreta, quan los presoners fenians lo descobriren y demanàrenli, com qui res diu, tres ó quatre mesos de sa vida professional. Butt acceptá, y molt de temps se 'l vegé consagrat en cos y ánima á la defensa dels procesats, brillánt llavors ab tota la potencia 'l seu talent, confirmant per centéssima volta la fama de advocat que de jove tenia y demostrant que l' or no 'l decantava: avuy encara es pobre.

En los llarguissims y penosos debats judicaris, ab la comunicació constant que ab los presoners tenia, lo cor se n' hi va anar, y cada dia trobantse mes enardit enlayrá sos pensaments fins á las mes nobles ideyas de patriotisme; aixi es, que sas reclamacions enérgicas en favor dels fenians tot sovint semblavan mes aviat crits del ánima conmoguda, que no allegacions jurídicas; fins la gent mes pobre llegia ab afany las seuas grans defenses. Sens sercar la popularitat Butt tingué prompte un prestigi inmens demunt del poble y de tothom la admiració y 'l respecte.

Empero un altre mes gran servey debia fer Butt á sa patria y fou l' unió de las dos creencias, protestant l' una y católica l' altra, en la sola ideya de Irlanda libre. Butt es protestant y los de sa iglesia habian sigut sempre desafectes, quan no enemichs, del partit autonomista, des que ab l' acte de unió del any 1800 feuse l' *establiment* de la iglesia anglicana á Irlanda. Mes las cosas cambieren de aytal estil que ni espressament podian millor presentarse pera aprofitarsen la causa irlandesa. M. Gladstone, desesperat de que no arribava la hora de que tocás lo torn al seu partit de governar la Gran Bretanya, volgué

explotar la situació d'Irlanda y prometé lo *desestabliment* en ella de la esglesia anglicana. Ab això n'hi va haver prou pera que tots los catòlics y 'ls mes avansats lliberals corressin á donarli 'l vot, y la mes plena majoria que s'haja vista en la historia electoral de Inglaterra.

Y digueren llavors los protestants irlandesos «per la »iglesia *establida* cedirem lo tenir parlament propi de la »Irlanda; això fou un contracte *do ut des*. Si Inglaterra »romp lo pacte queda rompuda la unió y en aquest cas »abans que tot hem de esser irlandesos.» en Butt aquest moment que era en mitj de sa popularitat y son prestigi digué als protestants ja renyits ab Inglaterra: «No tingau »por, treballau ab coratge y decissió, com homes, y arra- »bassareu de Irlanda l'esperit revolucionari y 'l govern »dolent, dolent per forsa, perque es estranger é incompat- »tible ab las costums y las tradicions de aquesta terra.»

Resultat de consemblant preparació, Butt tenia la gloria de unir las dos esglesias en bé de la terra y que després de altres curts incidents que deixém estar, se aplegás en la nit del 19 de Maig de 1870 una assembleya á Dublin ab lo programa de «Conferencia privada dels *gentlemen* irlandesos reunits pera examinar la situació de Irlanda» y componguérenla homes de tota procedencia: Torys, tranguistas y Wighs, Rapealers y Fenians, ultramontans, protestants y quakers, aristócratas y demócratas, perseguidors y perseguits, autoritats cessants, y autcritats en exercici. Ah! llavors se demostrava que l'verdader patrici ha de ser enemich de tots aquestos partits y denominacions artificials que converteixen lo govern dels pobles en una explotació indigne y sucesiva en la que 's rellevan per torn uns y altres.

De la reunió, per unanimitat completa sortí la següent declaració: «Lo parer de la Assambleya es de que 'l veritable remey pels mals de la Irlanda está ab l'establiment »de un Parlament Irlandés ab plé poder de revisar los »assumptos interiors del pahis.»

Aquesta Assambleya fou l'origen del *Home-Rule movement*, lo moviment per lo *govern de casa*, l'autonomia.

Los «Home-Rulers» manifestaren clar y net devant de la Gran Bretanya lo que pretenian: obtenir un Parlament propi irlandés, elegit per irlandesos; un govern sortit de dita Assamblea que fos l' administrador dels afers interiors de Irlanda; un ministeri «imparcial» que dirigís los afers polítichs y generals referents als diferents estats de la Gran Bretanya. Demanavan no res mes que una constitució federativa.

A despit de tot la associació del «Home-Rule» ben aviat fou poderosa. Los fundadors se afanyaren á fer veure als grans propietaris que no habian de tenir por de cap intenció revolucionaria; á la clergia católica que l' «Home-Rule» no era pas una disfressa del fenianisme, encara que molts fenians part hi tingessen, y als protestants que ni 'l cardenal Cullen ni 'ls jesuitas no hi tenian res que veure. Comptant ja la associació ab la unió de molts municipis, aclamat ja l' nom de «Home-Rule» en grans aplechs y manifestacions públicas, allá envers del any 1872 se determiná la elecció del consell administratiu ó directori de la gran associació, y volent los iniciadors del moviment precaure tota mena de centralisació, acordaren que tots los «Home-Rulers» de Dublin com de fora haguessen la llibertat de trametre en plech clos llurs noms al lloch de la reunió. Aixís fou que l' escrutini del que eixiren elegits 32 católichs y 29 protestants, va esser del mes bon efecte.

No gayre temps després la poderosa societat s' ensenyorí de las eleccions políticas de Irlanda, y entre moltes altres bonicas victorias vegé ab admiració 'l govern inglés eixir diputat á un jove *Home-Rule*, protestant, tot just sortit de las aulas, ab oposició al hereu de la primera casa senyorial de Kerry, católich, home de gran prestigi; de grans virtuts, de gran influencia en lo govern, pero que no era *Home-Rule*. Aquesta paraula era ja una senya de un gran moviment, en pobles y ciutats era lo que tothom parlava en veu baixa, era fins la salutació y 'l mot de ordre ab que s' entenian los irlandesos de cor quan pels camins ó pels carrers se trobavan.

Perque la nació irlandesa autorisés lo moviment, son programa y la conducta dels homes que dirigít l' havian, se resolgué aplegar un gran consell de representants de tots los comtats de Irlanda pel mes de Novembre de 1873 á Dublin y en lo histórich saló de la Rotonda.

No podent la junta del *Home-Rule* dirigir-se al poble irlandés per medi dels municipis per l' impediment qu' en aixó han posat las lleys de la Gran Bretanya, després de molts estudis, cavilacions y consultas va resoldre enviar una declaració dels seus principis als homens de mes renom en cada comtat pera que fossen triats y nomenats de entre ells alguns qui concorressen al Congrés ó gran consell que debia ajustarse á Dublin. Encara que aquella declaració no va esser duta com altres de porta en porta, lo resultat fou extraordinari, puix que més de 25,000 firmants de la declaració, y tots homes caps de casa, se oferiren pera anar á la gran assembleya; molts enviaren per endavant diners en gran nombre, y de per tot arreu vingué avís de que si mancavan firmas ne tenian á milers de apalladas.

Obertas las sessions als 18 de Novembre de 1873 duraren fins á las sis del vespre. Era lo nombre dels delegats 947 y per un seguit estavan en sessió uns 600. Presidia aquella imponent assembleya, que en vá probaren de burlarsen los diaris inglesos, M. William Shaw, protestant, diputat del Parlament, director del Banch de Munster, home de grossa fortuna, calmós y categórich en sas paraulas, pero de voluntat de ferro. Al punt de séurers en lo silló presidencial va dir ab pocas paraulas que essent ell home de negocis havia entrat resolt en lo moviment perque 'l considerava com la condició de la prosperitat de sa terra y perque 'l sistema actual no era mes que una befa y un escarni.

L' aconeteixement del primer dia va ser lo discurs ab que M. Butt doná compte de la situació y comunicá las proposicions de la junta, fent un exámen de má mestre de la qüestió de la independència legislativa de Irlanda.

Quan recomptá l'avansament de la ideya patriòtica fou orador entussiasta y arribá fins á la sublimitat en los dèrers moments de la sua peroració. La taquigrafia ha detingut en lo paper sas eloqüents paraulas, així com també las de Ronayne, Martin y altres; per ellas la posteritat sabrá, á despit de tots los periódichs inglesos, conservadors y liberals, interessats en desfigurar la grandesa del renaixament irlandés, fins á quin punt arribaren lo patriotisme y la inteligencia dels congregats en Dublin. Totas las deliberacions, que no foren pocas, varen esser presas per unanimitat; quedant aprobats deu capítols en los que 's reasumian las pretensions y tendencias de la gran associació que no eran altrás que las ja publicadas en 1870.

En las següents eleccions de Irlanda eixiren elegits 12 diputats liberals, 31 conservadors y *seixanta Home-Rulers*.¹

LO PARLAMENT INGLÉS.

LOS «OBSTRUCTIONISTS.»

Lo gran saló ahont se reuneix la Cámara popular de Inglaterra, forma un paralelógramo y no un mitj cercol com en las demés nacions. Hi há una bandada de banchs á la dreta y una altra á la esquerra y al mitj un passadís que arriba fins á la taula de la presidencia al cap del saló, aixís es que no hi há sitials intermedis. Sa arquitectura, donchs, y fins la disposició del siti s'oposan á que hi haja en lo Parlament mes de dos partits; á la dreta conservadors, á la esquerra liberals, y tenen los inglesos per tant

¹ Gayre be tot lo dit fins assi del «Home Rule» se sap per la relació de Sullivan, un dels promotors del moviment, y que ha publicada la Revista de Nova-York *The Catholic World*, de qui ho pren y 'n fa un notable article la *Revue Générale* (Desembre de 1876) que dirigida pel baró de Hauville se publica á Bruselas. Es la mateixa Revista que acaba de fer un bellíssim estudi de la renaixensa de la literatura catalana.

indiscutible aquesta divisió, que es entre ells gayre bé un principi constitucional. ¡Quina sorpresa, més ben dit, quin escàndol debia esser pels polítichs encaixonats en las vellas denominacions y aferrats en endarreridas teorías constitucionals, veure l' any 1874 compareixer 60 *Home-Rulers* pendre lloch vora dels banchs de la esquerra y constituirse en un ters partit, obrant independent y pel seu compte!

La primera campanya per ells empresa feu dir ab tò burleta als vells diputats: que aguantavan com uns homens, encara que de tant en tant, com á soldats novells, se 'ls hi escapava alguna errada. Mes al cap de poch temps es ben cert que tothom estava en que la fracció parlamentaria dels *Home-Rulers* era la més ben regimentada. Com á política, la que s' han proposat seguir es la de mellorar, per tots camins y aprofitant totas las ocasions, la autonomia de Irlanda y fer servir las discussions del Parlament, publicadas y esbargidas per la prempsa de tota Europa, de peu de propaganda de las ideyas del *Home-Rule*.

Pel demés (y aixó cal ben bé ho tingan per exemple los pobles que pensin ab llur autonomia) los *Home-Rulers* no perteneixen á cap dels moderns partits; cada vegada que de aixó 'ls acusan responen ab altivesa y energía així com M. O'Clery, en la sessió del 25 de Juliol passat, quan ab aquestas paraulas deya que 'ls partidaris del renaixement irlandés no eran republicans ni revolucionaris: «—Cap doble pensament revolucionari hi há en lo que demaném. La Irlanda es lo pahís entre tots més conservador. Ella conserva sas passadas é históricas glorias; ella conserva sa fé á despit de una persecució de sicles. Ella conserva sa nacionalitat á tota prova. Quan los inglesos tiraren dalt á baix lo trono, quí servá la fidelitat al rey fou Irlanda. Quan després Inglaterra sens empaig vessava la sanch reyal, Irlanda ab las armas á las mans protestá contra 'ls regicidas. Avuy Irlanda cerca, avans que tot ab la restauració de son Parlament, aixecar un baluart á las passions revolucionarias, que per tot se

»desferman y amenassan destruir la societat ab la fundació de una república británica basada ab la negació de »Deu! ¡Tristos son los recorts que 'ns porta 'l nom de »república! Escrit pels irlandesos ab sanch y foch, es sinónim de pillatge, incendi y degollament de nostres »pobles ignocents y desarmats á Drogheda y á Wexford »per aquell republicá cap de ala: Cromwell.»—Y la veritat es que, si fa ó no fa, Irlanda pot dir altre tant dels demés partits inglesos, tenint motius los *Home-Rulers* per aborrirlos á tots.

Un fet y ben curiós, nou en la historia parlamentaria, ha esdevingut aquestos derrers mesos emportantsen la atenció dels periódichs d' Europa y América. Vull parlar de la colla dels set diputats irlandesos que han sigut motejats ab lo nom de *obstructionnists*.

Sembla son set genis resoltos é intransigents que enujats de veure 'l poch cas que 'l Parlament fa de las pretensions de Irlanda, resolgueren revenjarse deturant y embolicant lo curs de la derrera legislatura, justament en los derrers dias en que s' agabellan tots los negocis interessants per haverse perdut, com en totas las asambleyas, lo mellor temps en deliberacions inútils. Per aixó no han tingut que fer mes sino usar y abusar de sos drets, presentant y defenent tantas proposicions com vullan. Per exemple: hi havia un projecte de lley sobre la confederació de las cinch colonias del Africa austral y aquesta proposició bo y sent no més que administrativa va esser voltada desseguida per un aixám de proposicions. O'Donnell sol va presentarne 63. Los discursos, diu un escriptor, «se perdian de vista.» Subjectes á un torment, que es fácil comprendre fins á quin punt pot esser amohinador y terrible, los diputats de un en un sortian del saló... desseguida un dels set demanava se comptassen los assistents y si no eran 40, no hi havia remey, tenia que llevarse la sessió. Quan foren á la del 25 de Juliol (prop passat) la Cámara estava indignada. Va probarse de traure del saló á un dels *obstructionnists*, M. Parnell; va resoldrers que 's

podia fer callar á un diputat per dos voltas cridat al ordre. Per últim, en la sessió del 3o de Juliol, la Cámara volgué guanyar als *obstructionists* ab llurs mateixas armas: los diputats se rellevaren per esser sempre en suficient nombre; la sessió comensá á quatre horas després de dinar y va durar tota la nit; com foren vuyt horas del matí següent, lo president preguntá als *obstructionists* si ja 's donavan; M. Parnell contestá que estavan á punt de arribar de Irlanda, expressament, altres diputats y que M. Biggar, que havia anat á dormir, no trigaria pas gayre á retornar, y com de fet, M. Biggar entrava llavors al saló de sessions fent saber á tothom que havia ben dormit y fet un bon esmorsar, estant ab aixó disposat á enrahonar tant com volguessen. Cap y á la fi, á sis horas del vespre, per certas insinuacions, O'Donnell digué que cedian, no al cansament sino á las amenassas.

J. PELLA Y FORGAS.

AYMERIC DE PEGUILHÁ

II

YMERIC de Peguilhá, esperit lliure é independent, prengué part en la guerra dita dels albijenses y fou de la nissaga d'aquells que lluytaren fins á vessar l'última gota de sa sanch pera sostenir la independència del Mitjdia y deslliurarse del jou dels francesos. No té, donchs, res d'estrany que al veure defraudadas sas ilusions, mortas sas esperansas, trionfant la inquisició y un govern estranger en sa pátria, perduda la nacionalitat provensal, anunciés en valents versos desde Catalunya 'ls mals que anavan á caure sobre Provença, y llansés, en mitj d'un crit de dolor, un anatema de reprobació contra 'ls que habian abandonat la causa de la pátria pera humiliarse sota 'l jou dels invasors.

«¡Ah, provensals! ¡En quina degradació y en quin des-honor haveu caygut! Tot ho haveu perdut, gaubansa, repós, fortuna, goigs, cortesía, honor, pera caure en mans d'aquell de Fransa. Més us valdria haver mort del tot. Aquell que us podia salvar (lo comte de Tolosa) no trobá en vosaltres ni fé ni llealtat. Ja ha mort lo comte y crech